

פרק ד

תעסוקה

הגדרות

בכמה מהלוחות המובאים בפרק זה הוגדר **חרדי** לפי הגדרת המועצה הלאומית לכלכלה. וכך, **חרדי** הוא מי שלפחות אחד משני הכללים הבאים חל עליו:

- (א) מי שדווח בסקר כוח אדם של הלמ"ס כי סוג בית הספר האחרון שלו או של אחד מבני משפחתו היה מדרשה או ישיבה גדולה.
- (ב) מי שמתגורר באחד מ"יישובי הגרעין" החרדיים: רכסים, כפר חב"ד, ביתר עילית, כוכב יעקב, מודיעין עילית, קריית יערים, עמנואל, מיצד (אספר), מתתיהו, אלומה.¹

יישובי הגרעין החרדיים נבחרו בהתאם לניתוח של הלמ"ס (המבוסס על עבודתן של נורמה גורוביץ ואילת כהן-קסטרו)² ועל הערכה פנימית ועדכנית של הלמ"ס. יתרונה העיקרי של הגדרה זו הוא המהימנות הגבוהה של נתונה על פני זמן, הנובעת בעיקר מכך שהמדגם גדול. חסרונה העיקרי הוא שהזיהוי בה מסתמך על התנהגות נגלית של הפרטים ולא על זיהוי ישיר וודאי. משום כך נמתחה עליה ביקורת רבה, למשל שהיא לוקה בזיהוי-חסר ובאומדן-חסר של המגזר החרדי. חיסרון נוסף הוא המספר הקטן יחסית של שאלות בסקר.³

השתתפות בכוח העבודה

משתתפים בכוח העבודה: בני 20+ שהיו בגדר "מועסקים" או "בלתי מועסקים" בשבוע הקובע,⁴ לפי ההגדרות שלהלן:

- **מועסקים:** בני 20+ שעבדו בשבוע הקובע בעבודה כלשהי, לפחות שעה אחת, בתמורה לשכר או לרווח או בתמורה אחרת; בני משפחה שעבדו ללא תשלום בפעילות עסקית של המשפחה; אנשים השוהים במוסדות שעבדו 15 שעות ויותר בשבוע; ואנשים שנעדרו זמנית מעבודתם הרגילה.
- **בלתי מועסקים:** בני 20+ שלא עבדו כלל בשבוע הקובע, חיפשו עבודה באופן פעיל בארבעת השבועות שקדמו לו והיו יכולים להתחיל לעבוד בשבוע הקובע אילו הוצעה להם עבודה מתאימה ("זמינים לעבודה").

אינם משתתפים בכוח העבודה: בני 20+ שלא היו בגדר "מועסקים" או "בלתי מועסקים" בשבוע הקובע. קבוצה זו כוללת עקרות בית, תלמידים, קשישים, מתנדבים, בלתי מסוגלים לעבוד, אנשים החיים מפנסיה וכו', שלא עבדו אפילו שעה אחת בשבוע הקובע. כן נכללים בקבוצה זו אנשים השוהים במוסדות שעבדו פחות מ-15 שעות בשבוע הקובע.

מעמד בעבודה: הסיווג לפי מעמד בעבודה מחלק את המועסקים לשלוש קבוצות:

- **שכירים:** עבדו אצל מישהו אחר בתמורה לשכר יומי, חודשי או קבלני או בתמורה אחרת כלשהי; עצמאים הרשומים כ"חברה בע"מ" ומקבלים את שכרם מהחברה.
- **מעבידים:** מעסיקים אנשים אחרים בשכר או בתמורה אחרת כלשהי או שותפים בעסק המעסיק אחרים, בכלל זה בעלי משק חקלאי המעסיקים עובדים תמורת שכר.
- **עצמאים:** עובדים בעסק שלהם או במשק שלהם ואינם מעסיקים אחרים בשכר או בתמורה אחרת.

חברי קואופרטיבים: חברים בקואופרטיבים או באגודות שיתופיות המשתתפים ברווחים נוסף על שכרם, בכלל זה חברים במושב שיתופי.

¹ בלוח 3 בשנתון – "הכנסה ממוצעת וחצינונית מעבודה שכירה של בני 25-64 לפי קבוצת אוכלוסייה ומגדר" – מצוינים היישובים החרדיים בני ברק, קריית ספר ואלעד.

² נורמה גורוביץ ואילת כהן-קסטרו, "החרדים: תפרוסת גאוגרפית ומאפיינים דמוגרפים, חברתיים וכלכליים של האוכלוסייה בישראל 1996-2001", סדרת ניירות עבודה מס' 5, אתר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, יולי 2004.

³ חגי לוי ורוני הכהן, שיטות לזיהוי ואפיון כמותי של המגזר החרדי, המועצה הלאומית לכלכלה, יולי 2010.

⁴ השבוע הקובע הוא השבוע המסתיים בשבת שלפני הפקידה בסקר.

חברי קיבוצים: חברי קיבוץ העובדים בקיבוץ ללא שכר (אם הם מקבלים שכר מהקיבוץ או ממעסיק מחוץ לקיבוץ הם נחשבים שכירים). כולל: חברי קיבוצים, מועמדים לחברות, קרובי חברים המתגוררים בקביעות בקיבוצים וקבוצות הכשרה.

בני משפחה ללא תשלום: אנשים שעבדו 15 שעות או יותר בשבוע הקובע בעסקי המשפחה שלהם, ללא שכר או תמורה כלשהי.

בסקר החברתי קובצו לקטגוריה אחת הקטגוריות "שכיר" (שכיר או חבר בקואופרטיב) "עצמאי" (עצמאי בעל עסק או מנהל חברה בע"מ); "אחר" (חבר קיבוץ או בן משפחה העובד ללא תשלום).⁵

היקף משרה

עבודה בהיקף מלא: עובדים שעבדו 35 שעות או יותר בשבוע הקובע. מניין השעות כולל את השעות שהעובד עבד למעשה, בכלל זה שעות נוספות, עם או בלי תשלום, שעות המתנה ושעות הכנה הקשורות לעבודה, אפילו אם אינן מבוצעות במקום העבודה.

עבודה בהיקף חלקי: עובדים שעבדו בשבוע הקובע בין שעה אחת ל-34 שעות.⁶

ענף כלכלי

הענף שאליו משתייך המפעל או המוסד. החל מ-2011 מחליף הסיווג האחד של ענפי הכלכלה 2011 את הסיווג האחד של ענפי הכלכלה 1993. הסיווג החדש מבוסס על המלצות האו"ם לסיווג האחד של ענפי הכלכלה, בהתאמות למבנה המשק הישראלי. הלוחות שלהלן מבוססים על הסיווג לשנת 2011 (פירוט ענפי הכלכלה ותיאוריהם מופיעים באתר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה).⁷

הכנסות ושכר

הכנסה חודשית ברוטו לשכיר: ההכנסה המתקבלת מחלוקה לשלושה של ההכנסה התלת-חודשית ברוטו הנסקרת בסקר.

הכנסה תלת-חודשית ברוטו היא ההכנסה לפני ניכויים ותשלום מסים מכל מקומות העבודה שבהם הועסק הנסקר תמורת שכר ומשכורת בשלושת החודשים שהסתיימו בחודש שלפני ביקור הסוקר. הכנסה זו כוללת את כל התוספות, כגון תשלום עבור שעות נוספות, דמי הבראה, ביגוד או פרמיות. ההכנסה התלת-חודשית תחולק לשלושה גם אצל שכירים שעבדו רק חודש אחד או שניים מתוך שלושת החודשים שלגביהם הם נסקרים. במקרים כאלה תהיה ההכנסה החודשית הממוצעת שחושבה להם נמוכה, בדרך כלל, מהמשכורת שהם קיבלו בפועל בחודשים שהם עבדו בהם.

הכנסה ברוטו לשכיר לשעת עבודה: ההכנסה המתקבלת מחלוקה של ההכנסה התלת-חודשית ברוטו בסך כל שעות העבודה בשלושת החודשים הנ"ל.⁸

שכר ממוצע לחודש עבודה: תוצאת החלוקה של סכומי השכר ששולמו לשכירים במספר חודשי העבודה שעבדו בשנת המס המדווחת (שנה קלנדרית: ינואר-דצמבר).

שכר ממוצע לחודש בשנה: התוצאה המתקבלת מהחלוקה של סך כל השכר ששולם לשכירים במשך שנה ב-12 חודשי עבודה אפשריים בשנה. השכר הממוצע מייצג את רמת ההשתכרות של העובד השכיר בחישוב שנתי.

שכר ברוטו לחודש: כל התשלומים ברוטו ששולמו לעובד שכיר במשך החודש, כגון שכר יסוד, תוספות יוקר, תוספות ותקן, מקדמות, תשלומים בעבור שעות נוספות, פרמיות, תגמולים, קצובות, מענקים ותוספות למיניהן (שוטפים או חד-פעמיים), כמו כוננויות, תורנויות, משכורת 13, קצובת נסיעה, גמול

⁵ נתונים שנתיים 2015, הלשכה המרכזית לישראל.

⁶ ש.ס.

⁷ "הסיווג האחד של ענפי הכלכלה 2011", אתר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

⁸ סקר הכנסות, אתר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

השכלה, גמול השתלמות, תשלומים בעבור אחזקת רכב או דמי הבראה. השכר ברוטו אינו כולל הוצאות ללוות שהמעסיק מפריש לקרנות (כגון קרנות פנסיה או ביטוח בעבור השכירים), למס מקביל או למס מעסיקים.⁹

משפחת עובדים: משפחה (עם או בלי ילדים) שלפחות אחד מבני הזוג בה עובד בעבודה שכירה או עצמאית, או משפחה שיש בה הורה יחיד שאינו נשוי (רווק, אלמן או גרוש, עם או בלי ילדים) שיש לו הכנסה מעבודה שכירה או מעבודה עצמאית. ההכנסה המשפחתית כוללת את הכנסות בני הזוג או ההורה היחיד, בלי לצרף את הכנסותיהם של הילדים או את הכנסותיהם של בני משפחה אחרים, גם אם הם חיים במשק בית אחד.¹⁰

להסברים על הסקר החברתי ראו להלן, חלק ההגדרות, פרק ה.

המקורות ללוחות

לוחות 1/ד-2/ד	עיבודי המועצה הלאומית לכלכלה לנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה
לוח 3/ד	עיבודי המועצה הלאומית לכלכלה לסקר הכנסות, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה
לוחות 4/ד-6/ד	סקר כוח אדם, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה
לוח 7/ד-10/ד	הסקר החברתי, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה
לוחות 11/ד-12/ד	מרק רוזנברג, "סקרים תקופתיים: שכר והכנסות מעבודה לפי יישוב ומשתנים כלכליים שונים 2014", אתר המוסד לביטוח לאומי

⁹ מרק רוזנברג, "סקרים תקופתיים: שכר והכנסות מעבודה לפי יישוב ומשתנים כלכליים שונים 2013", אתר המוסד לביטוח לאומי, אוקטובר 2015.

¹⁰ מאיה חושן, השנתון הסטטיסטי לירושלים 2015, מכון ירושלים למחקרי מדיניות.